

गोलबजार नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
गोलबजार, सिरहा
परीक्षाको पाठ्यक्रम

सेवा : कृषि

समुह : पशु

पद : नायब प्राविधिक सहायक

तह: चौथो

परीक्षा योजना (Examination Scheme)

क. प्रथम चरण: लिखित परीक्षा

पत्र	विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली		प्रश्न संख्या × अङ्क	समय
प्रथम	सेवा सम्बन्धी ज्ञान	४०	१६	वस्तुगत	बहुवैकल्पिक प्रश्न	४० प्रश्न × १ = ४० अङ्क	४० मिनेट
द्वितीय	खण्ड-क: सेवा सम्बन्धी ज्ञान	१०	८	विषयगत	छोटो उत्तर	५ प्रश्न × २ = १० अङ्क	४० मिनेट
	खण्ड-ख: सेवा सम्बन्धी ज्ञान	१०		विषयगत	लामो प्रश्न	२ प्रश्न × ५ = १० अङ्क	
जम्मा		६०	२४				८० मिनेट

ख. द्वितीय चरण: मौखिक अन्तरवार्ता

पत्र/विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	समय
मौखिक अन्तरवार्ता	४०	-	अन्तरवार्ता समिति	-

द्रष्टव्य:

१. प्रश्नपत्र नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै भाषामा हुनेछ ।
२. लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुनेछ ।
३. बहुवैकल्पिक वस्तुगत (Multiple Choice) प्रश्नहरूको गलत उत्तर दिएमा अङ्क कट्टा गरिने छैन ।
४. परीक्षामा कुनै प्रकारको क्याल्कुलेटर (Calculator) प्रयोग गर्न पाइने छैन ।
५. लिखित परीक्षामा वस्तुगत प्रश्नको उत्तर कुञ्जिका बुझाएपछि विषयगत प्रश्नपत्र उपलब्ध गराइनेछ ।
६. वस्तुगत प्रश्नको उत्तर कुञ्जिका उपलब्ध गराइनेछ ।
७. विषयगत प्रश्नको प्रत्येक खण्डका लागि छुट्टाछुट्टै उत्तर पुस्तिकाहरू उपलब्ध गराइनेछ । परीक्षार्थीलाई उपलब्ध गराइएको उत्तर पुस्तिकामा सम्बन्धित खण्डको प्रश्नको उत्तर लेख्नुपर्नेछ ।
८. प्रथम चरणको परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई द्वितीय चरणको प्रयोगात्मक र तृतीय चरणको मौखिक अन्तरवार्तामा सामेल गराइनेछ ।
९. लिखित परीक्षामा यथासम्भव दिइएको पाठ्यक्रमबाट प्रश्नहरू सोधिनेछ ।
१०. पाठ्यक्रम लागू हुने : मिति २०८०/०५/२४ गते जारी "सेवा करारमा खरिद गर्ने सूचना" सम्बन्धमा ।

कृषि सेवा, नायब प्राविधिक सहायक पद, चौथो तहको प्रथम र द्वितीय पत्र: लिखित परीक्षाको सेवा सम्बन्धी
विषयवस्तुहरु

1. कृषि, पशुपंक्षी तथा मत्स्य सम्बन्धी

- 1.1 नेपालको संविधानमा कृषि तथा खाद्यसम्बन्धी व्यवस्था
- 1.2 पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा ऐन, २०५५ तथा नियमावली, २०५६
- 1.3 जलचर संरक्षण ऐन, २०१७
- 1.4 दाना पदार्थ ऐन, २०३३ र नियमावली, २०४१
- 1.5 कृषि/पशुपंक्षी/मत्स्य अनुसन्धानको संरचना तथा भूमिका
- 1.6 नेपालमा पशुपंक्षी तथा मत्स्य पालनको संक्षिप्त इतिहास तथा वर्तमान अवस्था
- 1.7 चालु आवधिक योजनामा पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकासको उद्देश्य, नीति तथा मत्स्य र पशुपंक्षी क्षेत्रगत विकास कार्यक्रमको प्राथमिकता, लक्ष्य एवं कार्यान्वयन रणनीति
- 1.8 नेपालको अर्थतन्त्रमा पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकासको महत्व
- 1.9 कृषि/पशुपंक्षी/मत्स्य विकास कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यक्रम तर्जुमा आधारहरु
- 1.10 पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकास कार्यक्रममा कृषण, विमा, उत्पादन सामग्री, औजार तथा उपकरण, बजार तथा मुल्य व्यवस्था
- 1.11 पशुपंक्षी तथा मत्स्यको दिगो एवं व्यवसायिक उत्पादन
- 1.12 कृषि विकासमा कृषि/पशु सेवा प्रसारको महत्व, सीमितता र प्रभावकारीता
- 1.13 कृषि/पशुपंक्षी/मत्स्य प्रसारका विभिन्न तरिकाहरु र तिनको तुलनात्मक फाइदा र सीमितता ज्ञानढ कृषि/पशुपंक्षी/मत्स्य विकासमा समुह पद्धती प्रकृया र कार्यान्वयन तथा अगुवा कृषक छनौटको आधार, भूमिका र परिचालन
- 1.15 नेपालको पशुपंक्षी/मत्स्य विकासका कार्यक्रमका प्रमुख समस्याहरु
- 1.16 कृषि विकासमा ग्रामिण पूर्वाधार सिँचाई, कृषि सडक आदिको महत्व
- 1.17 चरण तथा प्रजनन सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था

2. भेटेरीनरी

- 2.1 आन्तरिक परजीवी (Internal Parasite): नाम्ले जुका (Liverfluke), गोलो जुका (Round Worm), फिते जुका (Tape Worm), कक्सिडियोसिस (Coccidiosis), रक्त परिजीवि (Blood protozoan diseases) का प्रमुख लक्षण, रोग निदान, उपचार तथा रोकथाम
- 2.2 बाह्य परजीवी (External Parasite): किर्ना (Tick), जुम्रा (Lice), उपियाँ (Fleas) तथा लुतो (Mange) का प्रमुख लक्षण, रोग निदान, उपचार तथा रोकथाम
- 2.3 प्रमुख ब्याक्टेरियल रोगहरु (Bacterial Diseases) : भ्यागुते रोग (Haemorrhagic Septicaemia), पटके रोग (Anthrax), चरचरे रोग (Black-Quarter), इन्टेरोटोसेमिया (Enterotoxemia), थुनेलो (Mastitis), क्षयरोग र जोन्स रोग (Tuberculosis & John's Disease), काफ स्कोर र कोलिव्यासिलोसिस (Calf Scour & Colibacillosis), फाउल टाइफाइड (Fowl typhoid), कुखुराको हैजा (Fowl Cholera), पुल्लोरम (Pullorum), खुर कुहिने रोग (Foot Rot), ब्रुसेलोसिस (Brucellosis) तथा माइकोप्लाज्मोसिस (Mycoplasmosis) का लक्षण, रोग निदान, उपचार तथा

रोकथाम

- 2.4 प्रमुख भाइरल रोगहरू (Viral Diseases) : गौगोटी (Rinderpest), पि.पि.आर (PPR), एभियन ईन्फ्लुएन्जा (Avian Influenza), एभियन लिम्फोइड ल्युकोसिस (Avian lymphoid leucosis), खोरेत (Foot & Mouth Disease), रेविज (Rabies), स्वाईन फिभर (Swine Fever), कुखुराको विफर (Fowl Pox), गम्बोरो (Gumboro), रानीखेत (Ranikhet) तथा म्यारेक्स रोग (Mareks Disease) का लक्षण, निदान, उपचार तथा रोकथाम
  - 2.5 निम्न प्रजनन सम्बन्धी विकृति : कारण, लक्षण, उपचार तथा रोकथाम
    - 2.5.1 साल नभर्ने (Retention of Placenta)
    - 2.5.2 तुहिने (Abortion)
    - 2.5.3 डिस्टोकिया (Dystokia)
    - 2.5.4 बाँझोपन
  - 2.6 जुनोटिक रोगहरू (Zoonotic diseases) : दुधबाट सर्ने रोगहरू र मासुबाट सर्ने रोगहरू
  - 2.7 पशुपक्षीमा भिटामिन र खनिजको कमि बाट हुने रोगहरू
  - 2.8 गाइ भैंसीका मेटाबोलिक (Metabolic) रोगहरू : Milk fever, Ketosis/Downers cow syndrome
  - 2.9 ढुसि तथा ढुसि जन्य पर्दाथबाट हुने रोगहरू
  - 2.10 नमुना संकलन तथा संप्रेषण विधि
  - 2.11 आधारभूत प्रयोगशाला उपकरणहरूतथा निर्मलीकरणका तरीकाहरू
3. लाइभष्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेन्ट
    - 3.1 गाई भैंसीका जातहरू, तिनीहरूको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरू
      - 3.1.1 उन्नत जात :जर्सी, होलिस्टन फ्रिजियन, ब्राउन स्वीस, हरियाना
      - 3.1.2 स्थानीय जात :अच्छामी, लुलु, खैला र चौरी
      - 3.1.3 उन्नत जात :मुर्रा, निली राभी भैंसी
      - 3.1.4 स्थानीय जात :लिमे, पारकोटे र गड्डी
    - 3.2 उन्नत तथा स्थानीय बाखाका जातहरू, तिनीहरूको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरू
      - 3.2.1 जमुनापारी, वोयर, बारबरी, सानन्, च्याँगा, सिन्हाल, खरी (पहाडी), तराई बाखा
    - 3.3 उन्नत तथा स्थानीय भेडाका जातहरू, तिनीहरूको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरू
      - 3.3.1 उन्नत नश्ल : रामबुलेट, पोलवर्थ, बोर्डरलाइसेयटर, रोमनी, मेरिनो
      - 3.3.2 स्थानीय नश्ल : भ्याङ्गलुङ्ग, बरुवाल, कागे, लामपुच्छे
    - 3.4 उन्नत तथा स्थानीय सुँगुरका जातहरू, तिनीहरूको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरू
      - 3.4.1 उन्नत जात : ल्याण्डरेस, योर्कशायर, ह्याम्पशायर, ड्युरक
      - 3.4.2 स्थानीय जात : च्वाँचे र हुराका शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरू
    - 3.5 उन्नत जातका कुखुराहरू: न्यू हेम्पशायर, अष्ट्रालोर्प, व्हाईट लेगहर्न, गिरीराज तथा स्थानीय जातको कुखुरासाकिनीको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरू
    - 3.6 खरायो : ऊन तथा मासुको लागि पालिने खरायोका जातहरू र तिनीहरूको विशेषता
    - 3.7 पशु आनुवांशिक श्रोत संरक्षण, विकास तथा उपयोग

- 3.8 व्यवसायिक पंक्षीपालन विधि - जात, खोर, दानापानी, खोप व्यवस्थापन
- 3.9 पशुपंक्षी प्रजननका लागि छनौट तथा प्रजननविधि
- 3.10 भाले खोजेको पोथीको लक्षण तथा प्रजननगराउने उपयुक्त समय
- 3.11 कृत्रिम गर्भाधान विधि, पशु प्रजननको महत्व, कृत्रिम गर्भाधान कार्यमा उपयोग हुने उपकरणहरूको नाम तथा प्रयोग विधि, भक्तचक्रक ऋथअभि, प्रजननसंग सम्बन्धित गाई भैंसीको शरीरबाट निस्कने हरमोन बारे साधारण जानकारी
- 3.12 पौष्टिक तत्वहरूको वर्गीकरण : कार्बोहाइड्रेट, प्रोटीन, चिल्लो पदार्थ, भिटामिन र खनिज पदार्थ
- 3.13 पशुपंक्षीहरूको लागि संतुलित दाना तयार गर्ने विधि
- 3.14 घाँसपात संरक्षण : घाँस सुकाउने विधि (Hay), सायलेज(Silage) बनाउने विधि र महत्व
- 3.15 परालमा युरिया प्रयोग गर्ने विधि र उपयोगिता
- 3.16 उन्नत चरन घाँस तथा घाँस खेती तरीका
- 3.17 कोसे घाँस (Leguminous): स्टाइलो, बरसिम, कुड्जु, सिराट्रो, सेन्ट्रो, बोडी (Cowpea), व्हाइट क्लोभर, रेडक्लोभर, कोटे, लुसर्न, डेस्मोडियम, केराउ, भेच
- 3.18 घाँस :-नेपियर, पारा, सेटारिया, किकियु, राइग्रास, कक्सफुट, जै
- 3.19 डाले घाँस :-इपिल इपिल, वडहर, कोइरालो, टाँकी, काभ्रो, पाखुरी, किम्बु, दबदवे, पैयू, बकेना,निभारो, भिमसेनपाती, बैस, भोटेपिपल, बांस
- 3.20 प्रचलित तथा उन्नत व्यवस्था अनुसार पशुपंक्षीको गोठ र खोर बनाउन ध्यान दिनुपर्ने आधारहरू (गाई, भैंसी, बाखा, भेडा, सुंगुर, कुखुरा, खरायो)
- 3.21 विभिन्न पशुपंक्षीको भाले, माउ तथा बच्चाको स्याहार सुसार तथा आहाराको व्यवस्था
- 3.22 पशुपंक्षीको गोठ, खोर सफासुगधर राख्ने र जैविक सुरक्षा (Bio-security) विधि
- 3.23 दुग्ध प्रशोधन गर्ने विधि
- 3.24 क्रिम, बटर, चिज, कुरौनी, घीउ, आइसक्रिम, दही बनाउने विधि

4. फिसरिज

- 4.1 माछाको परिभाषा, बाहिरी स्वरूप, विभिन्न अंग र ती अंगका कार्यहरू
- 4.2 नेपालमा पालिएका स्वदेशी र विदेशी माछाहरू र तिनका आहारविहार बारे साधारण ज्ञान
- 4.3 मत्स्य पालन पद्धती : पोखरी मत्स्य पालन (Pond fish culture), पिंजडामा मत्स्य पालन (Cage fish culture) तथा रेसवेमा मत्स्य पालन (Raceway culture)
- 4.4 मत्स्य पालनका तरिका (माछाको जातको आधारमा)
  - 4.4.1 एक जातिय मत्स्य पालन (Monoculture)
  - 4.4.2 बहुजातिय मत्स्य पालन (Polyculture)
- 4.5 मत्स्य पालनका तरिका (सघनताको आधारमा)
  - 4.5.1 सामान्य मत्स्य पालन (Extensive culture)
  - 4.5.2 अर्ध सघन मत्स्य पालन (Semi-intensive culture)
  - 4.5.3 सघन मत्स्य पालन (Intensive culture)
- 4.6 एकीकृत मत्स्य पालन (Integrated fish culture) तथा व्यवस्थापन
  - 4.6.1 धानखेतमा मत्स्य पालन (Rice - fish culture)
  - 4.6.2 पशुपालन र मत्स्य पालन (Livestock and fish culture)

- 4.6.3 फलफूल, तरकारी खेती र मत्स्य पालन (Horticulture and fish culture)
- 4.7 गाउँघरमा रहेका पुरानो पोखरीहरुमा माछा पालन तथा व्यवस्थापन
- 4.8 माछा पालनको लागि पोखरीको निर्माण गर्न उपयुक्त स्थलको छनौटका आधारहरु
- 4.9 मत्स्य पालनको लागि उपयुक्त पानी तथा माटोको गुणस्तर बारे साधारण ज्ञान
- 4.10 मत्स्य पालनको लागि नयाँ पोखरी निर्माण गर्ने तरिका र ध्यान दिनुपर्ने कुराहरुबारे साधारण ज्ञान
- 4.11 माउ माछा पोखरी व्यवस्थापन
- 4.12 भाले र पोथी माउ पहिचान गर्ने तरिका तथा माउ माछाको व्यवस्थापन
- 4.13 माछाको प्रजनन विधि: प्राकृतिक, अर्ध-कृत्रिम तथा कृत्रिम प्रजननको तयारी तथा व्यवस्थापन तरिकाहरु
- 4.14 मत्स्य बिज उत्पादन (Fish seed production): भुसुना भुराको उत्पादन (Hatchling production), सानो भुरा हुर्काउने तरिका (Fry rearing) र ठूलो भुरा हुर्काउने तरिका (Fingerling rearing)
- 4.15 माछा भुरा ढुवानी गर्ने विधि
- 4.15.1 ढुवानी गरिने माछा भुरामा हुनुपर्ने गुणहरु
- 4.15.2 माछा भुरा ढुवानीको लागि कण्डिसनिङ्ग (Conditioning) र त्यसका फाईदाहरु
- 4.15.3 भुरा ढुवानी गरिनेपानीको गुणस्तर
- 4.15.4 माछा भुरा प्याकेजिङ्ग गर्ने तरिका
- 4.16 खाने माछा उत्पादन व्यवस्थापन :
- 4.16.1 पोखरीको तयारी : चून, मलखादको प्रयोग बारे जानकारी ।
- 4.16.2 माछा भुरा स्टकिङ्ग (Stocking), संख्या निर्धारण र विभिन्न जातका माछा भुराको स्टकिङ्ग अनुपात सम्बन्धी जानकारी
- 4.17 माछा उत्पादनको लागि आवश्यक आहाराहरुको पौष्टिक तत्व बारे साधारण ज्ञान र त्यसको व्यवस्थापन
- 4.18 माछाको वृद्धि जाँच (Growth check-up) तथा दैनिक हेरचाह
- 4.19 माछाको प्रतिपक्षी जीवहरु (Predators), हानिकारक किराहरु एवं पानीमा उम्रने विभिन्न भारपातहरु (Aquatic weeds) र तिनीहरुको नियन्त्रण बारे ज्ञान
- 4.20 माछामा लाग्ने परजीवीजन्य रोगहरु, रोगका कारण, पहिचान र औषधोपचारका तरिकाहरु
- 4.21 माछा उत्पादनको मूल्यांकन गर्ने तरिका र माछाको बजार व्यवस्थापनका तरिकाहरु
- 4.22 माछा मार्ने तथा समात्ने मुख्य उपकरणहरु र तरिका
- 4.23 मत्स्य विष तथा त्यसको प्रयोग गर्ने तरिका बारे ज्ञान
- 4.24 प्राकृतिक जलाशयमा मत्स्य पालन :
- 4.24.1 ताल तथा रिजरभवायरहरुमा मत्स्य पालन प्रविधि
- 4.24.2 इन्क्लोजर (Enclosure) मा मत्स्य पालन
- 4.25 माछा उत्पादनोपरान्त संरक्षण प्रविधिहरु (post-harvest technologies) बारे जानकारी